

ASTRID LINDGRENOVÁ

Válečné deníky 1939–1945

Válečné deníky 1939–1945

Astrid Lindgrenová, 30. léta 20. století

ASTRID LINDGRENOVÁ

Válečné deníky
1939–1945

Předmluva: Kerstin Ekmanová

Doslov: Karin Nymanová

slovart

Text © Astrid Lindgren/Saltkråkan AB 2015

Reproduction of the diaries © Andrea Davis Kronlund, Kungliga biblioteket, Stockholm

First published in 2015 by Salikon Förlag, Sweden.

For more information about Astrid Lindgren, see www.astridlindgren.com.

All foreign rights are handled by Saltkråkan AB, Lidingö, Sweden.

For more information, please contact info@saltkrakan.se

Copyright © Astrid Lindgren/Saltkråkan AB 2015

Translation © Jitka Herčíková, 2016

Czech edition © Nakladatelství Slovart

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této knihy nesmí být reprodukována v knižní, elektronické ani jiné podobě, ukládána do databází či rozmnožována bez předchozího písemného souhlasu vydavatele.

A handwritten note in Swedish, written in a cursive script. The text reads: "Gud hjälpe vår arma av varvets slagna planet!". The ink is dark and the handwriting is fluid, with some variations in line thickness. The text is arranged in three lines, with "Gud hjälpe" on the top line, "vår arma av varvets" on the middle line, and "slagna planet!" on the bottom line. The exclamation mark is clearly visible at the end of the sentence.

Gud hjälpe
vår arma av varvets
slagna planet!

Bože, pomoz naší ubohé, šílenstvím zmítané planetě!

PŘEDMLUVA

Sluníčko svítí, je teplo a hezky, na Zemi by se dalo tak krásně žít.

Takto začíná zápis Astrid Lindgrenové z 3. září 1939. Pokračuje následovně: *V 11 h vyhlásila Anglie Německu válku, stejně tak Francie, ale přesný čas neznám.* Odhadovat nic nechtěla, šlo jí o zachování co největší pravdivosti. Pro psaní válečného deníku se rozhodla 1. září, po německé invazi do Polska. Možná věřila, že válka brzy skončí a spolu s tím skončí i její zápisky. Práce na deníku však potrvá až do příchodu roku 1946.

Den před prvním zápisem s přítelkyní klábosí ve Vasově parku. Ani jedna nebrala vážně možnost, že brzy propukne válka, a společně si zanádalaly na Hitlera. Nazítří to už byla hotová věc. Astrid začala dělat zásoby mýdla, kakaa a másla. Ve svém deníku zaznamenává každodenní život běžné středostavovské rodiny s dětmi, žijící ve stockholmské čtvrti Vasastan. Deník je však zároveň velkým závazkem, daleko přesahujícím hranice rodinného života.

Válečné deníky se vedou u vojenských štábů a jednotek. Obsahují mapy válečných operací, zápisky z fronty a pozorování, která později slouží historikům. Že se stejného úkolu s velkou vážností chopí dvaatřicetiletá matka dvou dětí a administrativní pracovnice, je podivuhodné. Astrid si jej však píše pouze pro sebe, aby si ujasnila, co se vlastně děje.

V té době ještě nebyla spisovatelkou. Dosud jí nevyšla ani jedna kniha. *Pipi Dlouhá punčocha*, která položila základ jejího světového věhlasu, nebyla ještě ani napsaná. Přesto svůj deník tvořila jako skutečná spisovatelka. Měla ambice, neochvějné názory a silnou vůli. A co je vůbec nejdůležitější: už tehdy měla svůj vlastní jazyk. Její deník je živý text, tragické a děsivé události tu hojně protkávají vtipné postřehy. Píše v něm o „milým zlatým Hitlerkovi“, snad proto, aby ironií zahнала strach a pocit ohrožení. Na druhý svátek vánoční roku 1941 si poznamenala, že „v Tichém oceánu se Japonci pustošivě řítí vpřed“. Že se kromě toho chystají i na cestu kanálem Göta, si zapsala jako válečný vtip. Chovali se přátelsky, sama si na ně z dětství pamatují.

U nás v Katrineholmu si za války prodejce jízdních kol dal do výlohy velkou ceduli s nápisem:

HIT LER OCH SKJUTER ALLA SINA CYKLAR
FÖR RENGÖRING.

Nápis má ve skutečnosti dva významy:

První: S úsměvem odevzdejte svá kola k vyčištění.

Skrytý: Hitler střílí na Göringa.

Astrid Lindgrenová si poznamenala: „Je škoda, že nikdo nezastřelí Hitlera.“ Proti válce se protestovalo i dobrou náladou. „Jsem to ale hlupačka, že nosím červený kalhoty, když je Olle po smrti...“ citovala Lindgrenová děvečku ze Smålandu, když si uvědomila, že zapomněla zapsat jednu důležitou událost. Vážnost válečné situace vyžadovala zaznamenávat události přesně a vytrvale, ale její smysl pro humor tato vážnost uhasit nedokázala.

Svůj Småland nikdy neopustila, ani když žila na adrese Vulcanusgatan 12, ve čtvrti Atlasområde, a ani později, když se s rodi-

nou přestěhovali do ulice Dalagatan 46, kde setrvala až do konce života.

Nicméně dokázala brilantně vystihnout všechny hrůzy, které se v té době odehrávaly ve zbytku Evropy. V lednu 1943 si do deníku nalepí výstřižek z novin s Göringovým proslovem a takto ho okomentuje:

Jak může mít žaludek předstoupit před zubožený německý národ a tvrdit, že „uplynulých deset let prokázalo, jakou vnitřní sílu má náš světonázor a jaké požehnání nám dává“. Napadá mě, jak asi Němci smýšlejí o národně socialistickém „požehnání“. Ničivá válka, ve které umírají nejlepší mladí lidé, nenávisť a odpor ze strany téměř všech ostatních národů, bída a zmar, otřesné útoky páchané na bezbranných, cílevědomé potlačování a dekultivace převážně mládeže, fyzické i psychické týrání obyvatel okupovaných států, práskačství, rozvracení rodin, potírání náboženství, „konečná pomoc“ pro nevyléčitelně nemocné a duševně choré, redukování lásky na šlechtění, odtržení se od zpráv ze světa – a pokud náznaky nelžou – totální breakdown německého lidu v nepříteli vzdálené budoucnosti. Přece není možné, aby velká část Němců neprohlédla, jak strašlivě byli svým Führerem a dalšími zrazeni.

Těmito slovy nevystihla pouze svůj odsudek teroru diktatury, ale zároveň svůj celkový životní postoj, jemuž zůstala věrná až do smrti.

Vedení válečného deníku je velice náročný úkol, který Lindgrenovou nutil neustále doplňovat nové zprávy. Po večerech sedávala nad novinami a vystřihovala z nich články, noticky a obrázky. Využívala i map, aby mohla sledovat a porozumět válečným událostem. Občas některou z nich vlepila do deníku:

Na předchozí stránku jsem si vlepila mapu na důkaz, jak je ubohé Švédsko sevřené v německých spárech, stejně tak Švýcarsko. Přesto na Němce štekáme jako psi uvázaní u boudy, my i Švýcaři. Z původní mapy je vidět, kolika málo evropským zemím se poštěstilo udržet se mimo válečnou zónu: Švédsku, Švýcarsku, Španělsku, Portugalsku a Irsku.

Kolik švédských matek vědělo na podzim roku 1943, které státy jsou ve válečném stavu a které jsou toho ušetřeny? Kolik Švédů dokázalo sledovat operace v Tichém oceánu a Montgomeryho bitvu s Rommelem v severní Africe? V únoru 1942 Astrid přesně, detailně a s velkým neklidem analyzovala bitvu v Tichém oceánu.

Nezajímala ji však pouze právě probíhající válka, v roce 1941 během letního pobytu ve Furusundu, za zvuku kanonády doléhající z Ålandského moře, studovala historické knihy. Velice se jí dotýkal osud válečného Finska, proto si přečetla *Čestnou zimu* od Håkana Mörneho a *Francouzskou tragédii* Andrého Mauroise.

V roce 1940 dostala novou práci, tolik odlišnou od poklidného probírání se rozvodovými papíry a kupními smlouvami v advokátní kanceláři. Chvilí pracovala u docenta kriminologie Harryho Södermana, který ji doporučil na oddělení dopisové cenzury, kde se pracovalo s tajnými skutečnostmi. O této práci nesměla psát ani mluvit. S blízkou přítelkyní Anne-Marií Friesovou, a s tisícovkou dalších úředně ustanovených pozorovatelů, měla za úkol cenzurovat dopisy. Cílem cenzury bylo podchytit jak vlastizrádné tendence, tak potenciálně škodlivou indiskrétnost. Díky své práci získala hluboký vhled do běhu života za války, a to jak doma ve Švédsku, tak v okupovaných zemích. Dopisy samozřejmě přicházely i odtamtud. Ve válečných denících, které nikomu nedávala číst, z těchto dopisů často cituje. Jsou to dojemná svědectví z řad civilistů postižených válkou, zvláště pak Židů.

Spolu s Anne-Marií Friesovou považovaly svou práci za „necudnou“. Nikomu nebylo příjemné číst cizí korespondenci. Když jsem v 70. letech, dávno po všech těch událostech, poslouchala jejich vyprávění, obě žertovaly o tom, jak nepokrytě erotické některé dopisy byly. Vojáci na základnách totiž pociťovali naléhavé sexuální puzení, a v dopisech to dokázali dát patřičně najevo.

Přátelství s Friesovými bylo pro Lindgrenovou důležité. S přítelkyní z dětství, Anne-Marií, si zůstaly blízké po celý život. V květnu roku 1940, když se Hitler chystal podrobit si Evropu, se vnucovala myšlenka na to, jak ničivý dopad to může mít na jejich zemi.

Večer jsem zašla za Anne-Marií a Stellanem. Za svitu úplňku, a s vůní lipových květů a rozkvetlého šeríku v nose, jsme se procházeli čtvrtí Stora Essingen. Krásné, čarokrásné! Jenže Němci rychle pochodují vpřed; nic je nemůže zastavit.

Pro švédské hospodyně znamenala válka každodenní nutnost vyrovnat se s všeobecným nedostatkem a potravinovými přiděly. V té době se dokonce začal prodávat suchý šampon. Během výpadků teplé vody jím stačilo poprášit vlasy a pak ho vyčesat. Jako děti jsme chodily nakupovat s kupóny vystřiženými z přidělové karty. Maminky si dokázaly obstarat i něco „na přilepšenou“, například vajíčka a ilegálně porážené vepřové. Můj tatínek byl proti hromadění zásob. Podle něj měli mít všichni stejné podmínky. Ale moje maminka nebyla jediná, kdo se jeho principům zpronevěřil. Potraviny schraňovala i Astrid Lindgrenová. Nakoupila kila vajec a naložila je. Nesnášela jsem, když mě doma posílali do sklepa, abych z kameninového hrnce naplněného šedým slizkým nálevem pár vajíček vylovila.

Lindgrenovi se neměli špatně. Když Stureho jmenovali na vedoucí místo v Zemském automobilovém svazu, zvýšil se i jeho příjem. Rodiče jim navíc jako dárek posílali peníze a každý rok před Vánoci nějaké dobroty na sváteční stůl. O Vánocích cítila Astrid „naprostou, všeobjímající vděčnost nad tím, že je to možné a že bydlíme v tak klidném koutě světa“.

Podle zápisu v deníku se obávala příchodu těžkých časů. Možná tím myslela německou invazi, která postihla Norsko i Dánsko, ale takřka před koncem války ji zachvátil osobní, hluboký zármutek.

Obvykle píšu shrnutí událostí z poslední doby. Teď zvládnou napsat akorát tolik: celou mojí existenci otřásl zemětřesení a já jsem se ocitla zmrzlá a osamělá. Pokouším se „vyhlížet úsvit“, ale co když žádný nebude! Přesto se chci donutit zapsat aspoň trochu ze světových událostí.

Pokračovala postupem Rusů v Pobaltí a Spojenců v Normandii. Houževnatostí a zodpovědností vůči deníku neotřásl ani zemětřesení v osobním životě. V roce 2014 se ve Švédsku hodně diskutovalo o tom, kolik Švédové vlastně věděli o situaci Židů za nacistu. O koncentračních táborech jsme se prý dozvěděli až poté, co je Spojenci osvobodili. Jan Guillou to tvrdí ve čtvrtém díle své románové série *Velké století*, a s neochvějnou jistotou tímto názorem přispěl i do stále ostřejší debaty. Přirozeně se dočkal značného odporu. Deníky Astrid Lindgrenové slouží jako pádný důkaz proti takovému tvrzení. Myslím, že se svou oblibou v citátech by Astrid prohlásila totéž, co praporeček Stål z knihy finsko-švédského spisovatele Johana Runeberga: *Pokud si to pán přeje, mohu o události podat svědectví, neboť jsem byl při tom.*

V listopadu 1940 si Astrid do deníku psala o koncentračních táborech v Oranienburgu a Buchenwaldu. Už dřív v novinách velmi podrobně sledovala osudy Židů. V roce 1939 se v Beridarebanské ulici objevila ve výloze knihkupectví cedule s nápisem: „Židům a položidům vstup zakázán.“ Zapsala si, že se venku srotili lidé a strhlo se pozdvižení. Stockholmský guvernér měl zasáhnout, ale pouze opatrně nařídil ceduli přemístit tak, aby nebyla vidět z ulice. Strach z německých vyslanců byl zřejmě stejně velký jako z naštvaných lidových shromáždění.

Na druhý svátek vánoční si roku 1941 z novin *SE* vystříhla reportáž o Židech v Polsku. Na obrázku jsou zachyceny Židovky se žlutými šesticípymi hvězdami a tramvaje s vyhrazenými vagóny. V květnu 1942 přečetla Remarquův román *Miluj bližního svého* o židovských emigrantech: *Je to strašlivé, a podle toho, co čtu v práci, můžu sama konstatovat, že i pravdivé.* Myslela tím svou práci pro dopisovou cenzuru.

6. srpna 1943 si zapsala: *V den nastolení míru nenávisť neskončí, ti, jejichž příbuzní byli umučeni v koncentračních táborech, na to jen kvůli míru nezapomenou.* Psala o hrozící deportaci dánských Židů a jejich masovém útěku na lodičkách do Skåne. V dubnu 1944 si vystříhla recenzi Ivara Harriese na *Posledního Žida v Polsku* od Stefana Szendese. Ani na okamžik nezapochybovala, že svědectví o tom, jak se s polskými Židy zachází, jsou pravdivá, protože ve stejnou dobu dočetla knihu Stefana Tadeusze Norwida *Země bez Quislinga* a popisy událostí se shodovaly.

Takhle bylo možné se dozvědět věci, o kterých bychom raději neměli ani tušení. Úřednice a matka dvou dětí se k informacím dostala čtením novin a knih. Z nich získala širší kontext. Dopisová cenzura jej pak doplnila o jednotlivá osobní svědectví.

V dubnu roku 1945, když už to konečně vypadalo, že se válka chýlí ke konci, se denně několik hodin věnovala výběru a vystřihování článků z novin. Zapsala si, že obzvláště večerníky překypují příšernými popisy německých koncentračních táborů. Nechtěla si ale schovat všechno: *Z Německa stoupá pach krve a vládne tam příšerně poraženecká armáda. Je to jako Untergang des Abendlandes.*

7. května 1945 válka opravdu skončila a ve Stockholmu propukl radostný chaos a oslavy. Astrid Lindgrenová syna Lasseho podarovala dvoukorunou, než vyrazil do rozjařeného města, aby měl za co slavit. Jeho sestřička Karin dostala korunu a mír oslavila nákupem sladkostí. Do deníku si Astrid zapíše: *Good old Winston, vždyť je to vlastně on, kdo válku vyhrál.* A také: *Mám strach z Rusů.*

Strach z komunistického Sovětského svazu, o němž zásadně psala jako o Rusku, se vine celým deníkem. Největší starosti si Astrid samozřejmě dělala během těžkého období ve Finsku. Když v roce 1941 Sověti a Němci opustili území a z bývalých spojenců se stali nepřátelé, zapsala si do deníku: *Národní socialismus a bolševismus proti sobě bojují jako dva veleještěři.*

Jeden zahynul s koncem války, druhý přežil až do roku 1989. Ale vidíme, že jejich postoje a názory se zachovaly dodnes. Z popisu veleještěrů se rodí děsivá postava Katly. Demokracie je nadále ohrožována zevnitř i zvenčí.

V květnu 1945 však zavládl mír a Astrid si dopřála četbu o Churchillově mládí. O atomových bombách svržených na Hirošimu a Nagasaki se v deníku nezmínila. Napadá mě, co si pod pojmem atomová bomba asi představovala její dcera Karin. Když jsem se na to tenkrát zeptala svojí maminky já, vzala do ruky krabičku

se sladidlem a pořádně tabletkami uvnitř zatřásla. Řekla mi, že bomba je sice malá, ale uvnitř má atomy schopné vyhodit celý svět do povětří.

Astrid Lindgrenová skončila svůj zápis na Nový rok 1945 slovy:

Rok 1945 přinesl dvě pozoruhodnosti. Konec druhé světové války a atomovou bombu. Zajímá mě, co si o atomovce budou myslet v budoucnu, zda předznamená novou éru lidstva nebo ne. K míru se moc utíkat nelze, atomová bomba na něj vrhá stín.

Při čtení jsem často myslela na jednu věc. Jak by asi deník vypadal, kdyby si jej vedl muž? Vojenské operace, dobytá předměstí, kobercová bombardování velkých měst – jistě by obsahoval tohle všechno, stejně jako zápisy o nekonečných mírových jednáních a neschopnosti se dohodnout. Zaznamenal by si muž snahu se hned první den zásobit mýdlem a kakaem? Možná ano – ale pokud by zápisky dělal můj tatínek, o takových věcech by psal s tím největším opovržením.

A co strach malé Karin z války? Všiml by si, že byla strachy celá bez sebe, sotva maminka na pár hodin odešla?

Psal by o dětech, o vlastních i cizích, těch, co zemřely hladu nebo byly během války zabity? Kolik místa by takovým popisům věnoval muž? Mužský a ženský pohled je možná jen konstrukt. Ve složité osobnosti Astrid Lindgrenové se totiž prolíná obojí.

Její životní osudy často bývají vykreslovány hodně barvitě. Je líčena jako mnohem nešťastnější i silnější člověk než my ostatní. Když jí bylo téměř sedmdesát a všude se psalo o jejím světovém věhlasu, snažila se pohotově a humorně taková tvrzení zlehčovat. Pokud se dramatické události vytrhnou z kontextu, přestávají být pravdivé.

Astrid pracovala i jako redaktorka v nakladatelství a pro „své“ autory měla veliký význam. Neúnavně četla současnou literaturu i během práce na udílení cen ve Spolku devíti, instituce propagující švédskou literaturu.

Její pružný intelekt, zvědavost a kritický důvtip si moc dobře pamatuji ze 70. a 80. let, z doby našeho společného působení ve Spolku devíti. Ty však mnoho prostoru v dramatech veřejného života nedostaly. A právě vybroušený intelekt ji přiměl velký podnik válečného deníku dokončit. Deník proto neslouží pouze jako živý obraz války, ale i jako obraz samotné Astrid Lindgrenové, takové, jaká byla a jakou ostatně zůstává dodnes.

Kerstin Ekmanová

© Ricard Estay

1939

Sture s Astrid doma v bytě na Vulcanusgatan, 1939.

1. září

Ach! Dnes začala válka. Nikdo tomu nechce věřit. Ještě včera odpoledne jsem seděla s Elsou Gullanderovou ve Vasově parku, děti kolem pobíhaly, hrály si a my jsme bodře nadávaly na Hitlera a shodly se, že *rozhodně* žádná válka nebude – a dneska! Časně ráno Němci vybombardovali několik polských měst a pronikají do Polska ze všech směrů. Dlouho jsem odolávala křečkování zásob, ale dnes jsem nakoupila trochu kakaa, čaje, draselného a toaletního mýdla a ještě pár dalších věcí navrch.

Na všechny a všechno usedla děsivá tíseň. Rozhlas v pravidelných odstupech vysílá celodenní zpravodajství. Mnozí obdrželi povolávací rozkaz k nástupu do vojenské služby. Byl vydán zákaz řízení soukromých vozidel. Bože, pomoz naší ubohé, šílenstvím zmítané planetě!

2. září

Jaký neutěšený den! Četla jsem si královskou vyhlášku o válce a dostala strach, že by Sture mohl být povolán, nakonec ale nebude. Jenže ohromné množství jiných musí během dneška a zítř-

ka opustit své domovy. To kvůli „posílení obranyschopnosti“. Pokud se dá věřit novinám, křečkování nabírá na síle. Lidi se zásobují hlavně kávou, mýdlem a kořením. Švédsko má prý zásobu cukru na jeden a čtvrt roku, ale pokud hromadění brzo neskončí, za chvíli ho bude nedostatek. V obchodě dnes neměli na prodej ani kilo (ale samozřejmě dostanou další).

Když jsem přišla k našemu prodejci kávy, abych pořídila své naprosto legitimní čtvrtkilo, na dveřích jsem našla cedulku s nápisem: „Zavřeno. Káva došla.“

Máme Den dětí, jenže jaký, ach jo! Odpoledne jsme se šly s Karin projít do parku, všimla jsem si tam vylepených oznámení, že Stureho ročník 1898 se má dostavit k odvodu. Když si Karin hrála na skluzavce, snažila jsem se přečíst si noviny, ale nešlo to, cítila jsem, jak se mi do očí derou slzy.

Lidi vypadají skoro stejně jako vždycky, snad jen trochu zamračeněji. Všude se vedou hovory o válce, do řeči se spolu dávají i cizí lidé.

3. září

Sluníčko svítí, je teplo a hezky, na Zemi by se dalo tak krásně žít. Dnes v 11 hodin vyhlásila Anglie válku Německu, stejně tak Francie, ale přesný čas neznám. Německo dostalo od Francie ultimátum: pokud by Němci do 11 hodin oznámili, že jsou připraveni stáhnout z Polska své jednotky a zahájit vyjednávání, bude se na události v Polsku pohlížet tak, jako by se nikdy nestaly. Protože však do 11 hodin žádná odpověď nepřišla, prohlásil Chamberlain ve svém nedělním odpoledním projevu k anglickému lidu, že „z toho důvodu vstupuje tato země do válečného stavu s Německem“.

„Odpovědnost leží na ramenou jediného muže,“ řekl Chamberlain v britském parlamentu. Historie musí samozřejmě vynést nad Hitlerem ten nejpřísnější soud – pokud skutečně vypukne

nová světová válka. Mnozí jsou přesvědčeni, že nás prostě a jednoduše čeká zánik bílé rasy a celé naší civilizace.

Už teď se vlády hádají o to, čím je to vina. Německo tvrdí, že jako první zaútočilo Polsko a že Poláci, krytí anglicko-francouzskou garancí, věřili, že si to můžou dovolit. My ve Švédsku ale nemůžeme zastávat jiný názor, než že Hitler válčit *chce*, nebo alespoň v žádném případě nepokládá za možné se válce vyhnout a zároveň si zachovat prestiž. To, že se Chamberlain s krajním vypětím pokoušel udržet mír, je celkem jasné; byl to ostatně jediný důvod, proč v Mnichově ustoupil. Tentokrát se Hitler dožaduje „Gdaňsku a polského koridoru“, ale jeho nejniternějším přáním je ovládnout celý svět. Jak se k tomu postaví Itálie s Ruskem? Podle zpráv z Polska si první dva válečné dny vyžádaly na 1 500 obětí.

4. září

Večer u mě byla Anne-Marie a ještě nikdy jsme neměly chmurnější „zasedání“. *Pokoušely* jsme se mluvit o něčem jiném, ale nešlo to. Nakonec jsme si nalily trochu koňaku na zlepšení nálady, jenže nezabralo ani to.

Němci torpédovali velkou britskou loď se 1 400 pasažéry na palubě, vinu však popírají a tvrdí, že musela narazit na minu. Ale severovýchodně od Skotska přece Britové žádné miny nenakladli. Myslím, že všechny cestující zachránili (až na 60 mrtvých, anebo jich bylo 128?). Krom jiných i díky Wenneru-Grenovi a jeho jachtě Southern Cross, který je toho času na cestách s pořádným množstvím nasysleného oleje. V novinách to za své šílené křečkování pořádně schytral.

Angličané podnikli nálet na Německo a dolů shazovali – ne bomby, ale letáky se zprávou, že neválčí proti německému lidu, pouze proti nacistickému režimu. Angličané doufají, že by v Německu mohla nastat revoluce. Přinejmenším by to mohlo dopálit Hitlera, který vybudoval vězení pro ty, kteří poslouchají zahra-

niční rozhlas, a dokonce nařídil trest smrti pro každého, kdo by pak tyhle zprávy šířil mezi obyvatelstvo.

Bomba z neznámého letounu dopadla na Esbjerg v mírumilovném, milém Dánsku a zničila dva domy a zabila dva lidi, muže a ženu.

Autobusová doprava ve Stockholmu bude od zítřka omezena. Ulice už takhle působí pustě, od té doby, kdy z nich zmizely osobní automobily.

V rohu kuchyně jsem dnes uspořádala své malé zásobiště, abych ho mohla přestěhovat na půdu. Skládá se z 2 kg práškového cukru, 1 kg kostkového cukru, 3 kg rýže, 1 kg bramborového škrobu, 1 a ½ kg kávy v různých plechovkách, 2 kg draselného mýdla, 2 balení Persilu, 3 kostek toaletního mýdla, 5 balíčků kakaa, 4 balení čaje a trochy koření. Postupně se toho pokusím získat víc, ceny jistě brzy vyletí nahoru. Včera večer na mě Karin z postýlky volala, že má žízeň. „Aspoň že nemusíme dělat zásoby vody.“ Věř, že pokud by byla válka, přežijeme o vodě a zavařeninách.

5. září

Chamberlain mluvil v rozhlase k německému národu – který ho ale nesmí poslouchat.

Na západní frontě se zatím neděje nic. Ale Polsku kvůli Němcům hrozí konec.

Koupila jsem pro sebe a pro děti boty, než je zdraží: pro Karin dva páry po 15,50 korunách, Lassemu jeden pár za 19,50 korun a sobě jeden pár za 22,50.

6. září

Říká se, že Francouzi vyvěsili na západní frontě plakáty s nápisem: „My nestřílíme.“ Němci odpověděli svými plakáty: „My taky ne!“ To samozřejmě není pravda.

Od zítřka začnou platit omezení i pro nákladní dopravu.

7. září

V průsmyku Šipka vládne klid. Němci ale brzy dorazí do Varšavy.

8. září

No, tak to stihli už dnes. Ubohé Polsko! Poláci prohlásili, že pokud Němci dobudou Varšavu, znamená to, že padl poslední polský voják.

17. září

Dnes do Polska napochodovali také Rusové, aby „chránili zájmy ruské menšiny“. Polsko je tak sražené na kolena, že zvažuje do Německa vyslat svého parlamentáře.

Na západní frontě se stále neděje nic velkého, ale podle dnešních zpráv se Hitler připravuje na enormní vzdušný protiútok proti Anglii. Na moři je situace napjatá: nesčetné výbuchy min i torpédování. Řekla bych, že Německo je docela odříznuté od zásobování.

3. října

Válka běží jako obvykle. Polsko kapitulovalo. Zavládl tam chaos. Německo a Rusko si zemi rozdělily mezi sebou. Člověku se ani nechce věřit, že se něco takového děje ve 20. století.

Největší prospěch má z války Rusko. Do Polska Rusové vpadli, až když ho Němci zlomili, a přišli si na nezanedbatelný podíl z kořisti. Dá se předpokládat, že Němci z toho velkou radost nemají, ale nesmějí to dát najevo. Rusko si klade jednu podmínku za druhou ohledně pobaltských zemí – a dostane, o co si řekne.

Německo válčí nejvíce s námi neutrálními. Všechny naše lodě v Severním moři byly zajaty a potopeny. V přístavech mají své špio-ny, sledující náklady a jejich cílové země, ale potápějí i lodě, které se plaví do dalších neutrálních států. K čemu je to dobré, nevím.

Na západní frontě se zatím neděje nic zásadního. Tady doma se musíme potýkat s drobnějšími mrzutostmi. Nikde se například nedá sehnat bílá nit. Draselného mýdla se dá pořídit jen ¼ kg naráz. Z důvodu krize přišlo plno lidí o práci. Je pech, že nikdo nezastřelí Hitlera. Jak Německo, tak Anglie ohlásily, že příští týden bude „dramatický“. Očekává se, že Německo přijde s nabídkou míru, kterou Anglie nebude moci přijmout. Ale lidé na celém světě po míru touží.

14. října

Útoky se vyostřují a začínají se dotýkat i nás, v první řadě samozřejmě Finska, odtamtud to sem ovšem není nijak daleko. Poté, co si Moskva v řadě za sebou pozvala ministry zahraničí všech pobaltských států, došla řada i na Finsko. Ministr Paasikivi je u Stalina už pár dní. Finsko, spolu s námi i zbytkem světa, je pořádně napjaté. Z Helsinek byla evakuována značná část obyvatel, země se připravuje na válku, i když niterné přání všech je se jí vyhnout. Sounáležitost mezi severskými zeměmi je větší než kdy dřív. Král Gustav pozval na příští týden hlavy všech severských států do Stockholmu na konferenci. Finsko teď vkládá do Švédska velkou důvěru. Vbrzku očekáváme rozkaz ke všeobecné mobilizaci. Lars ze školy přinesl seznam věcí potřebných v případě evakuace, tak jsme dnes s paní Stäckigovou zašly do obchodního domu PUB a našim chlapcům obstaraly ruksaky a spodní prádlo.

Anglická bitevní loď, Royal Oak, byla potopena. Na palubě bylo 1 000 mužů, nevím, kolik se jich podařilo zachránit.

18. října

Král Gustav na dnešek pozval do Stockholmu hlavy všech severských států a také jejich ministry zahraničí. V tento historický den září slunce, a město, hojně vyzdobené vlajkami, vypadá sku-

tečně krásně. Sešla jsem se s Pelle Diedenovou na oběd v Opera grillu. Večer se kolem zámku shromáždilo asi 100 000 lidí. My jsme zůstali doma a poslouchali rozhlas. Když kolem desáté vyšli na Lví balkon tři veličenstva a Kallio, přivítal je jásot. Lidé skandovali: „Kallio, Kallio!“, dokud ten milý chlapík nedostal svolení ukázat se ještě jednou. Oči celého světa se nyní upírají ke Stockholmu. Roosevelt i všichni jihoameričtí prezidenti poslali králi Gustavovi telegramy s vyjádřením sympatií.

Příští pátek se Paasikivi vrací do Moskvy, tak uvidíme, co bude dál.

12. listopadu

Paasikivi je spolu s dalšími Finy stále v Moskvě, mimo jiné se zúčastnili oslav památky revoluce. Sillanpäämu byla udělena Nobelova cena a ve všech severských státech se koná finanční sbírka na podporu Finska.

Nikdo neví, jak se to celé vyvrbí. Posledních pár dní svět upírá zrak jiným směrem. V Mnichově se nedávno odehrál velký bombový útok, Hitler tam přijel oslavit pokus o puč z roku 1923. Promluvil v Bürgerbräukelleru, a když po 20 minutách opustil sál, vybuchla tam bomba či jaký pekelný stroj, vzala život 8 lidem a 60 jich zranila. Časovač se bohužel opozdil o 20 minut. Asi bych neměla říkat bohužel, atentáty vyvolávají akorát nenávisť, a Němci z něj, jako ze všeho ostatního, viní Angličany.

Na západní frontě se dosud nic neděje, ale napětí by se tam dalo krájet a dá se předpokládat, že přijde německá ofenziva, která překoná vše, co svět kdy viděl.

Vilemína v Holandsku a Leopold v Belgii zahájili mírové kroky, strachují se o své ubohé země.

Holandsko je už takhle částečně pod vodou. A německá invaze může přijít kdykoliv.

Kdyby tak nastal mír! Mír na Zemi! Na včerejšek byl vyhlášen klid zbraní, 21 let od uzavření příměří.

30. listopadu

Eli, Eli, lama sabachtani! Člověku se snad ani nechce žít! Rusové dnes bombardovali Helsinky i další města ve Finsku. Zároveň se chtěli dostat na Karelskou šíji, ale byli zatlačeni zpět. Dlouhou dobu jsme se zmítali mezi nadějí a hrůzou, když se však finská delegace vrátila z Moskvy bez příměří, všechno se rázem ztišilo a uklidnilo. Mnozí z těch, co opustili Helsinky při evakuaci, se vrátili domů. Jenže vtom se nenadále zjeví Rusové s tvrzením, že Finové na hranicích zahájili ostrou palbu, což ti popírají. Ale Rusové chtějí bojovat – už to začalo, přestože celý svět je proti nim.

Nevzpomínám si na jiný takhle černý den! Včera jsem navštívila Švédský velkoobchodní svaz. Odpoledne se přihnál poslíček, aby nám sdělil ty příšerné zprávy. Dosud jsme se zdráhali věřit, že by se kdy mohly stát pravdou. Celý den jsem cítila slabost v kolenou: a večer jsem šla za Anne-Marií a Stellanem – truchlit. Co s námi bude, jaký osud nás čeká? A co to ubohé Finsko?

7. prosince

Dobrý bože, co je to za svět! Finsko drží Rusko úžasným způsobem na uzdě. Jenže zahořklí Rusové od včerejška používají plyn. Zatrpklé jednotky mašírují po Karelské šíji a kolem Pečengy. Bombové nálety nejsou kvůli počasí tak časté. Rusové jsou velice špatně vybaveni a v závějích to jen horko těžko zvládají. Ztratili mnoho mužů a celý svět hluboce obdivuje finskou obranu. Jenže na severu se civilistům, co utekli přes hranice do Švédska, daří bídně. Ve Švédsku jsou však lidé celí hrr se pro Finsko rozdat. Konají se ohromné sbírky oblečení i peněz a všechno se posílá tam, k nim. I já jsem včera vylezla nahoru na půdu a posbírala, co

se dalo, kromě jiného i Stureho vlněný kabát a úděsný propínací svetr po jeho máti. Ačkoliv Finové už dokázali, že si umějí poradit – i bez toho svetru.

Stejně je celý svět jednoznačně na straně Finska. Akorát Německo mlčí. Jeho „bratr z Osy“, Itálie, kvůli Rusku pořádně zuří. Před pár dny se na letišti Bromma objevil italský letoun, který pak pokračoval do Finska, ale v novinách o tom nesměla vyjít ani zmínka. Anglie s Amerikou by měly začít dodávat zbraně na úvěr. Amerika chce Finsku prominout válečný dluh. Finsko však spíš čeká na to, až se svět spojí a vykoná něco většího. V tisku nás vyzyvají, abychom se k nim přidali, i když zcela otevřeně to nenapíšu. Mnoho Švédů chce jít dobrovolně.

Kuusinen, ten komunistický darebák, sestavil na rozkaz z Moskvy takzvanou demokratickou finskou vládu se sídlem v Terijoki. Finsko apelovalo na Společnost národů, ale Molotov se zdráhá účastnit se jakékoliv konference. Ten drahoušek tvrdí, že Rusko přece s Finskem neválčí, Rusové se akorát snaží osvobodit finský lid, který se vzpouzí a nechce se nechat.

Obecně je všechno pěkně nejisté: v kanceláři jsem dnes zaslechla zvěsti o všeobecné mobilizaci, ale samozřejmě to není pravda. V Norrlandu už v každém případě mobilizace proběhla, během posledních dní tam poslali velkou spoustu lidí.

Na západní frontě stále vládne klid zbraní. Mezi lidmi se krom jiného říká, že Hitler sedí v polstrované cele, Göring je takřka vyřízený a moc si mezi sebe rozdělili Goebbels, Himmler a Ribbentrop.

A vtip dne:

Dvojice vážných pánů si povídá v tramvaji:

„Kvůli čemu je vlastně tahle světová válka? Čeho tím chtějí dosáhnout?“

„Milý pane, to bylo přece jasné, ještě než to vypuklo. Jde jen o to, kdo pro sebe získá Gdaňsk.“

Vlastně ano, to byl počátek tohohle šílenství. Ale Pečenga je přece od Gdaňsku tak daleko! Jednou přijde doba, kdy se Německo bude muset zodpovídat z toho, že ty ruské barbary vpustilo volně do Evropy.

13. prosince

Dnes byla stanovena nová vláda. Sandler, Engberg, Strindlund a pár dalších skončilo – ale já bych řekla, že jsou stejně jeden za osmnáct a druhý bez dvou za dvacet, vždyť jsou to politici. Aspoň že jsme se zbavili Sandlera.

Říká se, že jednotka složená z 5 000 mužů se dnes ze Švédska vydala na pomoc Finsku. Doufám, že je to pravda. Před dnešním pocitem marnosti jsem hledala útočiště v Božím slově a v Bibli jsem našla takovou odpověď: „Vždyť Hospodinu nemůže nic zabránit, aby zachránil ať skrze mnoho, nebo skrze málo.“

Ach, kéž by to tak bylo! Finsko se zatím drží, jenže jak to bude dál? Spojené národy sice zasedaly, ale s nevalným výsledkem.

Silvestr

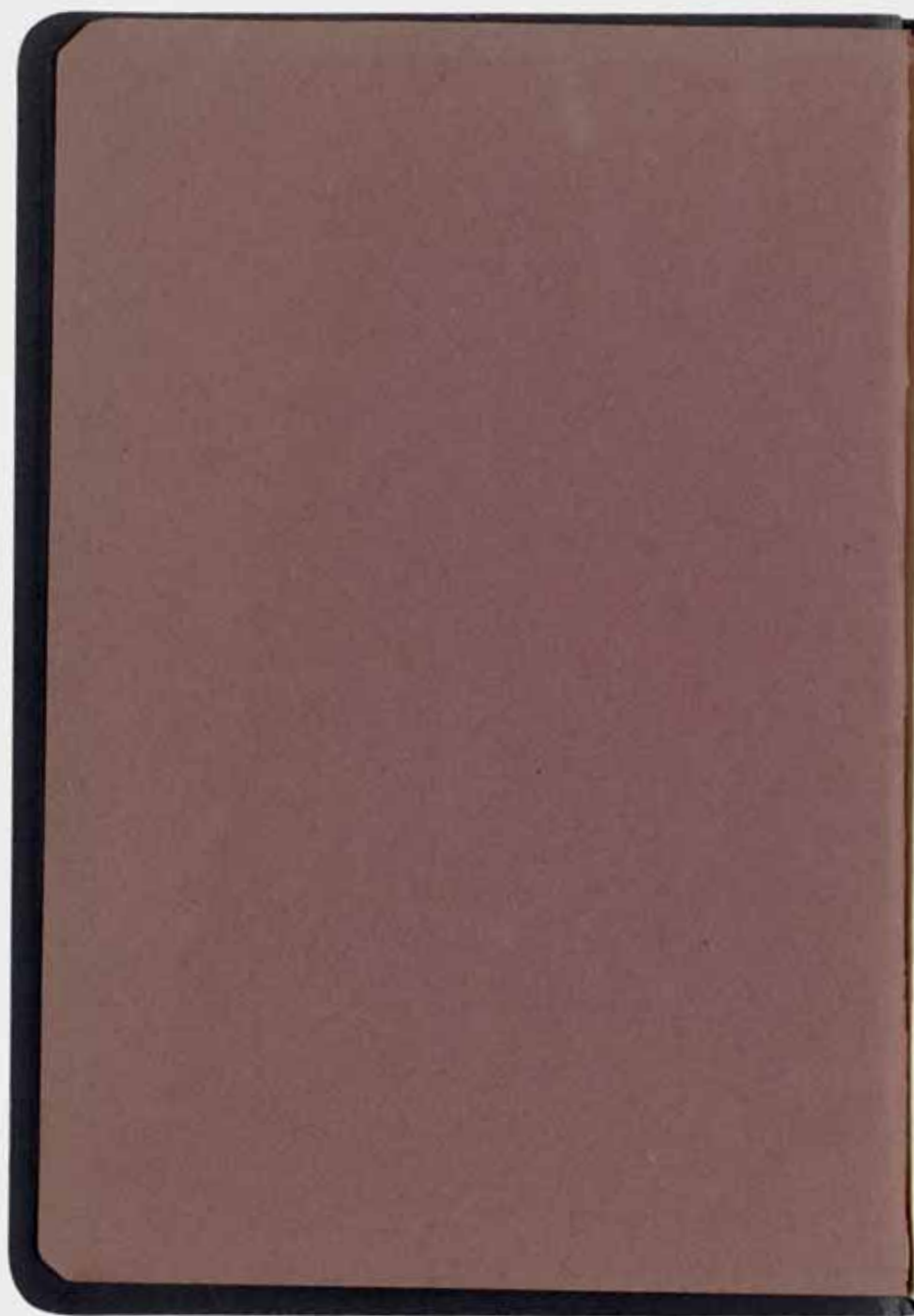
Dnes ve zprávách v 7 ráno dávali, že Finové vybojovali své dosud největší vítězství. Porazili asi 1000 Rusů a připravili je o velké množství nejrůznějších zbraní.

Ale příchod nového roku sledujeme s úzkostí. Má se Švédsko držet zpátky, nebo se zapojit? Davy dobrovolníků se vydávají do Finska. Pokud budeme bojovat, ze Skåne se s největší pravděpodobností stane anglicko-německé bitevní pole. Říká se to.

V každém případě se podařilo vybrat přes 5 milionů pro Finsko, poslat k nim značné množství zbraní, protiletdeckou obranu a všechno možné.

*Léto v Näsü. Odshora sourozenci Stina a Gunnar;
bratranec Omar se svou Lydií. Uprostřed v bílém
klobouku Astrid, Gunnarova manželka Gullan, Astridin
otec Samuel August s vnučkami Gunvor (v náručí)
a Karin, sestra Ingegerd a sestřenice Elen.*

1 sept. 1939

6!! Idag började kriget.
Ingen ville tro det.

I går eftermiddag såll
Elsa Gullander o. jag i
Vasaparken och barnen
sprang och lekte runt
omkring oss och vi
skällde i all gemyst-
lighet på Hitler och
kom överens om att
det nog inte skulle
bli krig - och
idag! Tyskarna
har bombarderat
flera ^{poliska} polska städer
tidigt i morse
och tränger in i
Polen på alla håll.
Jag har i det

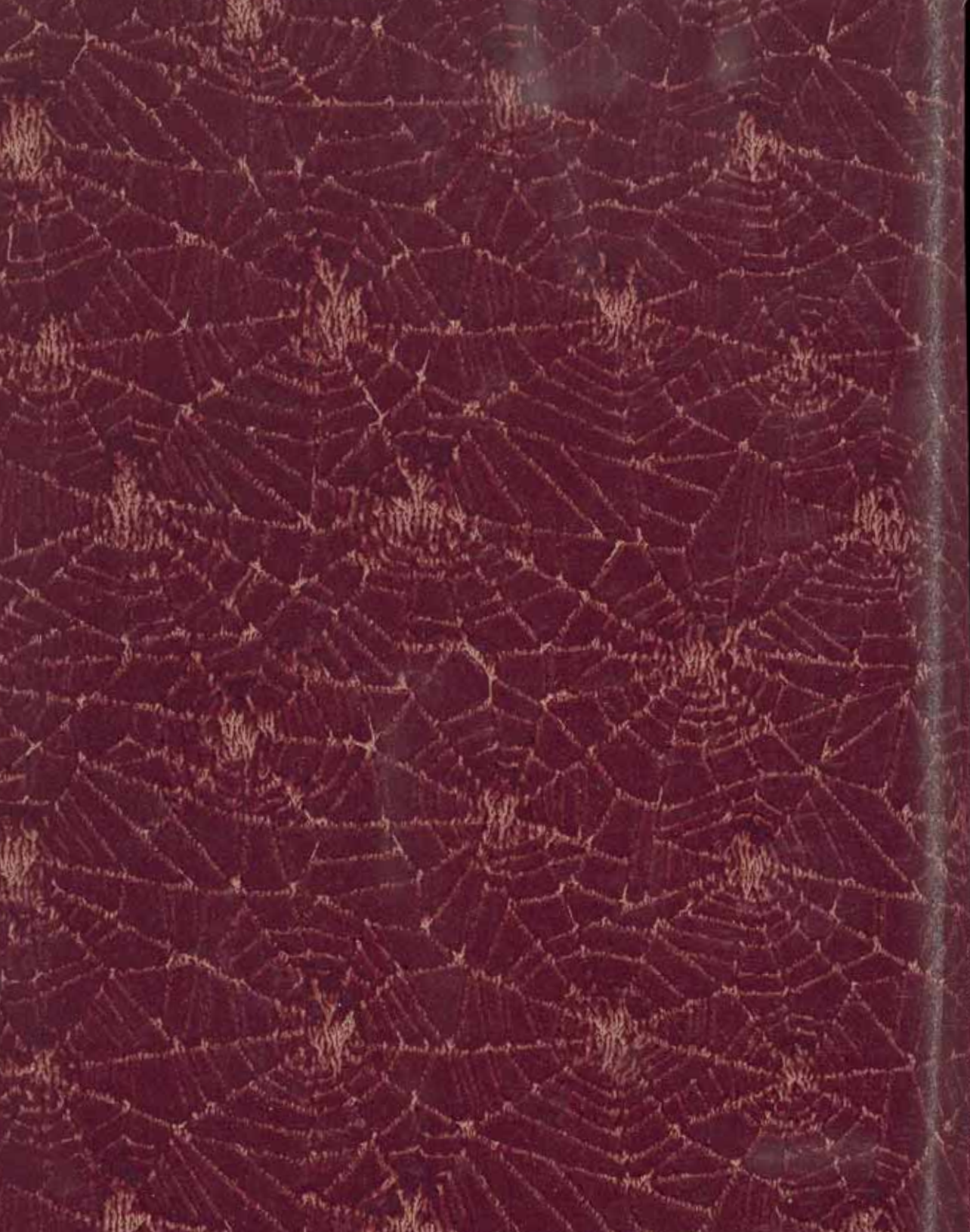
1. září 1939,
první zápis
do válečného
deníku. Válečný
deník I.

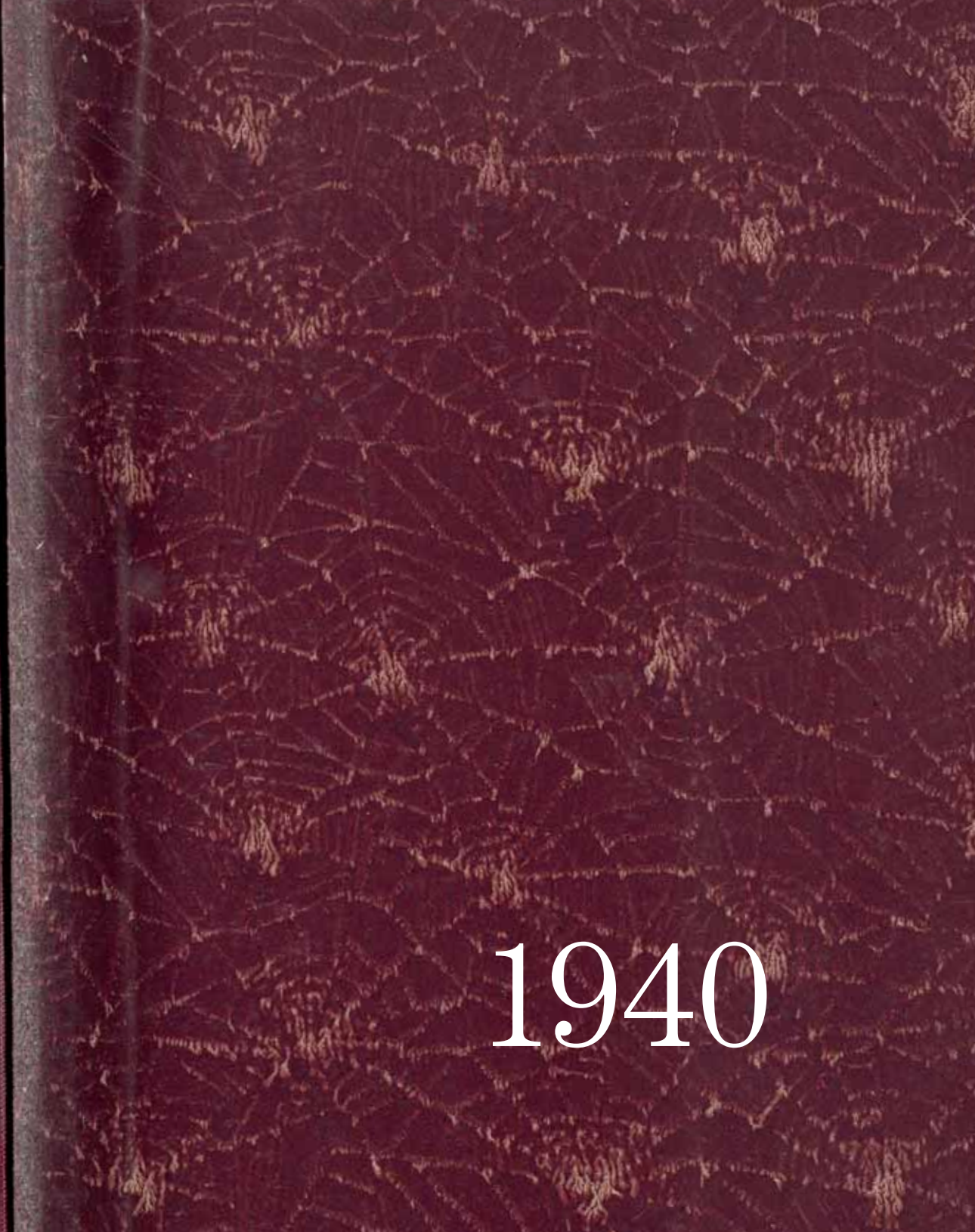
långsta undvika
all hamstring men
idas har jag köpt
lite cacao, lite te
lite såpa och en
del annat.

En beklämning
som är fruktans-
värd, ligger över
allt och alla. Radion
meddelar nyheter
med jämna mellan-
rum hela dag.

Många värmlösa
inballas. Förbud
mot privat bil-
körning har utfär-
dats! Gud hjälpe
vår alma av varande
slagna planet!

Dokončení
z předchozí
strany. Válečný
deník I, srpen
1939

The image shows the front cover of a book. The cover is a deep, dark red color with a complex, repeating geometric pattern that resembles a woven or quilted texture. The pattern consists of interlocking diamond or chevron shapes, creating a three-dimensional effect. In the lower right corner, the year "1940" is printed in a large, white, serif typeface. The left edge of the image shows the spine of the book, which appears to be made of a different, darker material.

1940

№ 2452

1940.

att begripa; men hans land hade också
en annan representant, Jarl Hemmer,
vars ord ljödo med en stolthet, ödmjuk-
het och kraft som måste gripit var och
en i hjärtat:

Hur spruckna och förstämde klämta
världens nyårsklockor,
ett mordmoln är Guds rena rymd, ett
ormbo jordens ort.

I haven ligga levande vår lömskhets
djävulsrockor,
men ännu finns ett litet land, där allt
är klart och stort.

Här frodas inga frasers kram, här vet
var själ som andas
att han är vägd på rättens väg och
vald till dess soldat.

O, Du, som länkar livets gång, när
nästa nyår randas,
då låt oss upprätt stå som nu till värn
mot lögn och hat!

Må grannarna vid varma härdar nyårs-
lyckor stöpa
och öppna samn och penningpung för
våra barn och oss.

Men ingen kan sin framtid utan hårda
offer köpa:
så sänd oss, vänner, vapenhjälp mot
djävulens koloss.